

Lessuggesties bij:

ISBN: 9789047711926

Prijs: € 15,95

Zo vrij als een vogel

Sandy Stark-McGinnis
Uitgeverij Lemniscaat

Vakken of lesonderdelen: taal, biologie, wereldoriëntatie, geschiedenis, kunst / tekenen, handenarbeid, burgerschap, wetenschap

Over het boek

December is bijna twaalf. Een groot deel van haar leven heeft ze in pleeggezinnen gewoond. Maar dat kan haar niet schelen. Ze weet zeker dat ze binnenkort vleugels krijgt en weg zal vliegen. Het litteken op haar rug is daar een bewijs van. Ze springt uit steeds hogere bomen in de hoop dat haar vleugels zullen doorbreken. Maar dan komt ze bij Eleanor terecht: een vrouw die wilde dieren opvangt en ook van vogels houdt. En December krijgt een vriendin. Wil ze eigenlijk nog wel wegvliegen?

Over de auteur

Sandy Stark-McGinnis werd geboren in Californië. Ze wilde als kind boswachter worden of quarterback bij de Los Angeles Rams. Ze werd uiteindelijk lerares op een basisschool. Daarnaast schrijft ze het liefst over al die kleine, bijzondere gebeurtenissen in een kinderleven, en over hoeveel moed en doorzettingsvermogen ervoor nodig is om op te groeien. *Zo vrij als een vogel* is haar debuut.

Meer informatie op: www.lemniscaat.nl

Thema's: anders zijn, vriendschap, vogels, eenzaamheid, vertrouwen, in de steek gelaten zijn

Lessuggesties

Doelgroep:	<i>Zo vrij als een vogel</i> is geschikt voor kinderen vanaf 10 jaar. Onderstaande opdrachten zijn bedoeld voor leerlingen vanaf groep 6 van de basisschool
Tijdsinvestering:	Afhankelijk van de gekozen opdrachten variërend van een half lesuur tot meerdere lesuren.
Uitvoering:	Klassikale of individuele start, vervolginvulling zowel individueel als in groepjes mogelijk.

Inleiding

Begin de les met de vraag of mensen kunnen vliegen. Inventariseer waar uw leerlingen mee komen (vliegtuig, paragliden, kite-surfen) en vraag hen toelichting te geven. Herhaal dan nog eens uw vraag en benadruk dat het gaat om zèlf vliegen, zonder hulpmiddelen. Wat zou daar voor nodig zijn? Zou een mens aan vleugels kunnen komen? Wanneer iemand heel lang traint, zou het dan mogelijk zijn om te vliegen?

Stel nu de vraag waarom iemand zou willen vliegen (om vrij te zijn, weg te kunnen, anders te zijn, enz).

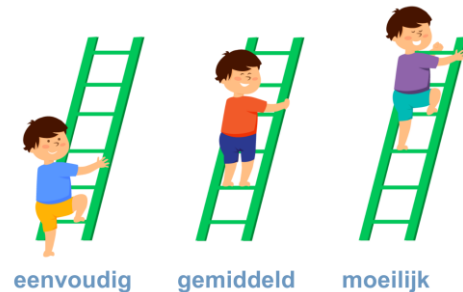
Vertel nu dat het meisje December uit *Zo vrij als een vogel* een moeilijk leven heeft. Wat er precies allemaal met haar is gebeurd, wordt niet helemaal duidelijk maar ze gaat van pleeggezin naar pleeggezin en is nergens echt thuis. Ze zoekt naar een manier om vrij te zijn en omdat ze plekjes op haar rug heeft, denkt ze dat daar vleugels aan het groeien zijn en dat ze bezig is vogel te worden. Natuurlijk heeft haar wens om te vliegen ook te maken met haar verdwenen moeder. Die had een vogeltattoo op haar schouder. En toen December lang geleden *De volledige vogelgids* van haar kreeg, had haar moeder daarin geschreven: 'Zwevend zul je me vinden'. Geen wonder dat December wil vliegen, ze wil naar haar moeder toe.

December springt uit steeds hogere bomen om haar vliegkunsten te oefenen. Maar kan dat goed blijven gaan?

Bied nu het boek aan of stap over naar één van de volgende lessuggesties.

Uitvoering

De moeilijkheidsgraad van de mogelijkheden wordt aangeduid met de volgende symbolen:

Mijn eigen boekbespreking

Lees *Zo vrij als een vogel* en maak je eigen schriftelijke boekbespreking.

Voor de docent:

Op lesmaker.be vindt u een formulier voor 'Mijn eigen boekbespreking'.

Vogelsoorten herkennen

Wat weet jij van vogelsoorten die in Nederland voor komen? In de bijlagen vind je zestien foto's van vogels. Raad de juiste naam bij de soort.

Voor de docent

Direct onder de afbeeldingen vindt u de antwoorden van de quiz. U kunt de quiz aan uw leerlingen aanbieden in de vorm van een competitie. Duo's of enkelingen raden dan naar de namen. Wie komt het verst?

Natuurlijk haalt u de antwoorden weg wanneer u het competitie-element inbrengt.

Bladherbarium aanleggen

Verzamel de bladeren van minstens vijftien verschillende soorten struiken en bomen. Droog deze door ze tussen de blaadjes van een dik boek te stoppen en daar vervolgens een paar andere dikke boeken bovenop te leggen. Door de druk van de dikke boeken drogen de blaadjes sneller.

Als de bladeren na enkele weken droog zijn, plak je ze voorzichtig met een stukje plakband in een leeg schrift en schrijft er de naam van de boom bij.

Je bladherbarium is nu klaar. Bewaar hem goed want ook later is het erg leuk nog eens in je herbarium te kijken.

Amelia Earhart Leporello

Amelia Earhart was de eerste vrouw die als piloot de Atlantische Oceaan overvloog. Dat deed ze in 1932. In 1937 is ze tijdens een nieuwe vlucht, samen met haar navigator verdwenen. Wat er met haar is gebeurd weten we nog altijd niet. Of toch? In [dit Engelstalige filmpje](#) zie je niet alleen filmmateriaal over Amelia Earhart maar wordt ook gesuggereerd dat er sporen zijn gevonden van Earhart en haar vliegtuig.

Opdracht

Maak een Leporello met feiten en weetjes over Amelia Earhart. Informatie over het maken van een Leporello vind je in de bijlagen en op www.lesmaker.be. Informatie over Amelia Earhart kun je vinden op internet.

Vliegtuigjes vouwen en experimenteren met de snelste vorm

Op internet staan veel [vouwvoorbeelden](#) voor papieren vliegtuigjes. Maak in de klas verschillende modellen en houd een wedstrijdje. Welk model vliegt het verst? Is er een verklaring te bedenken voor het snelst vliegende model? Is het de vorm, de grootte? Zijn het de vleugels, de scherpe vouwen?

Voor de docent

Coach uw leerlingen in het trekken van conclusies maar laat hen zelf de verklaringen bedenken.

Gebruik voor deze competitie eventueel een aula, hal of gymzaal.

Vliegen

Ook al doet December erg haar best, mensen kunnen helaas niet vliegen zonder hulpmiddelen. Vliegtuigen wel. Hoe doen die grote, logge dingen dat eigenlijk?

We gaan een proef doen. We maken een vliegtuigvleugel na van papier.

Opdracht

Nodig:

- Potlood
- een stuk stevig papier
- lijm
- schaar
- stofzuiger met een slang.

Deze opdracht doe je in tweetallen.

Stap 1: Knip uit het papier een strook van ongeveer vijftien centimeter breed en vijftig centimeter lang.

Stap 2: Buig de smalle uiteinden naar elkaar toe maar druk de vouw *niet* aan. De smalle uiteinden plak je met een lijmstift aan elkaar. Zorg dat de onderkant een beetje bol is en de bovenkant erg bol. Je hebt nu een soort lus.

Stap 3: Stop de potlood in de lus (aan de niet vastgeplakte kant) op zo'n manier dat er aan weerszijden een stukje potlood uitsteekt dat je kunt vasthouden zonder dat je het papier raakt.

Stap 4: Zet de stofzuiger aan en laat hem tegen de niet vastgeplakte smalle kant van de strook aan blazen. Als het goed is gaat de strook aan de bovenkant omhoog en blijft hij horizontaal zweven. Lukt het niet: controleer dan of de bovenkant van de strook wel iets boller is dan de onderkant.

Hoe komt het dat je zelfgebouwde vleugel blijft zweven? Dat heeft te maken met luchtdruk. Hoe vlakker een oppervlak, hoe makkelijker de lucht er langs kan bewegen en hoe hoger de luchtdruk. Aan de vlakke onderkant van de vleugel beweegt de lucht dus makkelijker dan aan de bollere bovenkant. Aan de bollere bovenkant is de luchtdruk lager. De hogere druk aan de onderkant en de lagere druk aan de bovenkant zuigt de vleugel omhoog. Hierdoor gaat hij zweven. Zodra je de stofzuiger uit zet, valt een groot deel van de luchtdruk weg en zakt je vleugel weer omlaag.

Voor de docent

Eventueel kunt u hier een les geven over aerodynamica, de wet van Bernoulli met betrekking tot druk.

Ter illustratie kunt u dit filmpje van [schooltv](#) gebruiken.

Vogelweetjesquiz

Voor de docent

Wat weten uw leerlingen eigenlijk van vogels? Organiseer een quiz over vogelweetjes. Deze opdracht leent zich goed voor de afsluiting van een schooldag of -week.

De antwoorden vindt u in de bijlagen.

- 1) Welke vogel vliegt het snelst
- 2) Welke vogel vliegt het verst
- 3) Welke vogel vliegt het hoogst
- 4) Welke vogel kan achteruit vliegen
- 5) Welke vogel kan niet vliegen
- 6) Welke vogel kan niet vliegend poepen
- 7) Hoeveel vogelsoorten zijn er in Nederland ongeveer
- 8) Welke vogel komt in Nederland het meest voor?
- 9) Welke vogel kan het langst in de lucht blijven?
- 10) Hoe noem je vogel die naar Nederland komen om te broeden?
- 11) Hoeveel eieren legt een wilde eend in één keer?
- 12) Hoeveel vogelsoorten zijn er ongeveer op de wereld?
- 13) Welke vogel is het grootst?
- 14) Welke vogel is het kleinst?
- 15) Welke vogel maakt het grootste nest?

Camouflage

Met camouflage proberen mensen of dieren hun uiterlijke kleuren aan te passen aan de achtergrond. Zij hebben daarmee als doel om niet op te vallen. Soms doen ze dat omdat ze dan 'onzichtbaar' op hun prooi af kunnen sluipen, soms om juist te kunnen ontsnappen aan een dier dat op hen jaagt.

Opdracht

Ga op zoek naar dieren die meester zijn in het camoufleren van zichzelf. Kopieer of print afbeeldingen van deze dieren of beschrijf ze in enkele zinnen. Maak vervolgens een poster over het onderwerp camouflage en plak daar de plaatjes of de beschrijvingen bij.

Tip:

Je kunt ook een top tien maken van de beste camouflages bij dieren.

Kleurencirkels

In het eerste hoofdstuk van *Zo vrij als een vogel* spreekt December over kleuren en kleurencirkels. Ze geeft mensen en menselijke eigenschappen een kleur. Van sommige kleuren houdt ze, van andere niet. Oranje, bijvoorbeeld, behoort niet tot haar lievelingskleuren, het 'ligt in de kleurencirkel precies tegenover blauw, mijn favoriete kleur.'

Wij gaan werken met een kleurencirkel.

Opdrachten

Om te beginnen is het handig als je een paar termen kent:

Kleurencirkel: een kleurencirkel is een cirkel waarin kleuren in elkaar overlopen. De volgorde van de kleuren is niet toevallig, er verandert steeds een klein beetje van een bepaalde kleur waardoor een nieuw tint ontstaat.

Primaire kleuren: dit zijn kleuren die, vermengd met elkaar, zoveel mogelijk nieuwe kleuren geven. In de schilderkunst worden meestal rood, blauw en geel de drie primaire kleuren genoemd

Secundaire kleuren: dit zijn kleuren die ontstaan wanneer je twee primaire kleuren hebt gemengd. Er zijn er drie: geel en rood worden samen oranje, rood en blauw worden samen paars en blauw en geel worden samen groen.

Complementaire kleuren: kleuren die in de kleurencirkel tegenover elkaar staan. In de tekst van December meldt ze dat oranje precies tegenover blauw staat.

Opdracht 1

Nodig:

- Waterverf
- een kwast

- bijlage 1.

Vul de kleurencirkel in met de juiste kleuren. Begin met de primaire kleuren. Zet in het bovenste vakje de kleur geel, vier vakjes naar rechts de kleur rood en vier vakjes naar links de kleur blauw. Meng die kleuren steeds meer met de volgende primaire kleur en kijk welke kleuren er ontstaan.

Opdracht 2

Maak met waterverf een schilderij met uitsluitend de drie primaire kleuren en de drie complementaire kleuren. Als onderwerp kun je kiezen uit een landschap, een portret of een fantasiebeest. Let op: je moet alle zes de kleuren gebruiken en de kleuren in je werkstuk hoeven niet overeen te komen met de werkelijkheid.

Poster tegen pesten

December en Cheryllynn worden gepest door Jenny en haar vriendinnen. Helaas worden ook op Nederlandse en Belgische scholen nog te vaak leerlingen slachtoffer van pesters. Dat moet stoppen.

Opdracht

Maak een actieposter op A-3 formaat tegen pesten op school. Denk eerst heel goed na over wat je wil zeggen en wissel op de poster beeld en tekst met elkaar af.

Moeilijke vragen

Heb je *Zo vrij als een vogel* helemaal gelezen? Deze vragen gaan over de inhoud van het boek. Kun je ze beantwoorden?

- De titel luidt *Zo vrij als een vogel*. Is December werkelijk zo vrij? Leg je antwoord uit.
- Waarom klimt December in bomen?
- Leg uit waarom December wil wegvliegen.
- Wat zorgt ervoor dat December aan het eind van het boek anders is dan aan het begin?
- Kun jij verklaren waarom December zich moeilijk hecht aan haar pleegouders?
- Leg uit waarom Cheryllynn op school wordt gepest.

- Wat is taxidermie en waarom kan taxidermie heel zinvol zijn?
- Wat is de rol van Adrian in het leven van December?
- Beschrijf in een half A-4 wat er in de prille jeugd van December is gebeurd.
- Kijk naar de omslag van het boek. Kun je verklaren wat je daar ziet?

Geografie van een persoon

Op bladzijde 141 van *Zo vrij als een vogel* zegt Eleanor dat ze ervan houdt mensen te leren kennen.

‘Het lijkt veel op een gebied leren kennen, alleen gaat het dan niet om straten of gebouwen, of oriëntatiepunten, maar om gelaatsuitdrukkingen, de toon van hun stem als ze blij zijn, of ze graag zingen of liever alleen luisteren.’...

December antwoordt: ‘ik ken de geografie van Eleanor Thomas al een beetje.’
... ‘Ik weet dat je snurkt, maar zachtjes, volgens mij nooit zo hard dat het irritant wordt. Je hebt altijd aarde onder je nagels. En omdat het er altijd zit, denk ik dat het je niet kan schelen. En je zingt heel vaak. Maar bijna altijd hetzelfde. Dus je houdt op zich wel van zingen, maar je houdt vooral van dat liedje.’

Opdracht

Kies een persoon uit die je redelijk goed kent, het mag een familielid zijn, een klasgenoot, je juf of meester of iemand anders.

Maak van hem of haar de ‘geografie’ zoals Eleanor en December hierboven doen. Je beschrijft dus de eigenschappen van de persoon en probeert ze te verklaren.

Neem voor deze opdracht minimaal een half A-4tje.

Origamivogels

Als December jarig is maakt Eleanor een zak vol origamivogels. Origami is een Japanse kunstvorm die vaak behoorlijk lastig is. Maar dat betekent niet dat jij het niet kunt leren beheersen.

Opdracht

Ga naar deze [website](#). Maak minstens tien origamivogels en versier er je kamer (of de klas) mee.

Lavendelzeep en lavendelzakjes maken

Eleanor ruikt naar lavendel. Lavendel is een kruid met een heel herkenbare geur. In deze opdracht ga je op eenvoudige wijze zelf lavendelzeep maken.

Opdracht 1

Nodig:

- Lavendelbloemetjes
- een paar druppels lavendelolie
- een blok glycerinezeep
- een leuk vormpje (bijvoorbeeld een bakvormpje uit de keuken)

Smelt de zeep in een steelpannetje, voeg de druppels olie toe en meng de lavendelbloemetjes door de massa. Giet het mengsel warm in de vorm en laat het helemaal afkoelen.

Klaar.

Opdracht 2

Nodig:

- gedroogde lavendel aan het steeltje (of alleen de bloemetjes)
- kleine zakjes of buideltjes van stof
- lint of een stukje raffiatouw

Stop de stukjes lavendel in de zakjes en bind deze daarna goed dicht, bijvoorbeeld met een lintje of een stukje touw. Ruikt het al lekker? Wanneer je zo'n zakje tussen je kleren in de kast stopt, krijgen ze allemaal die heerlijke geur.

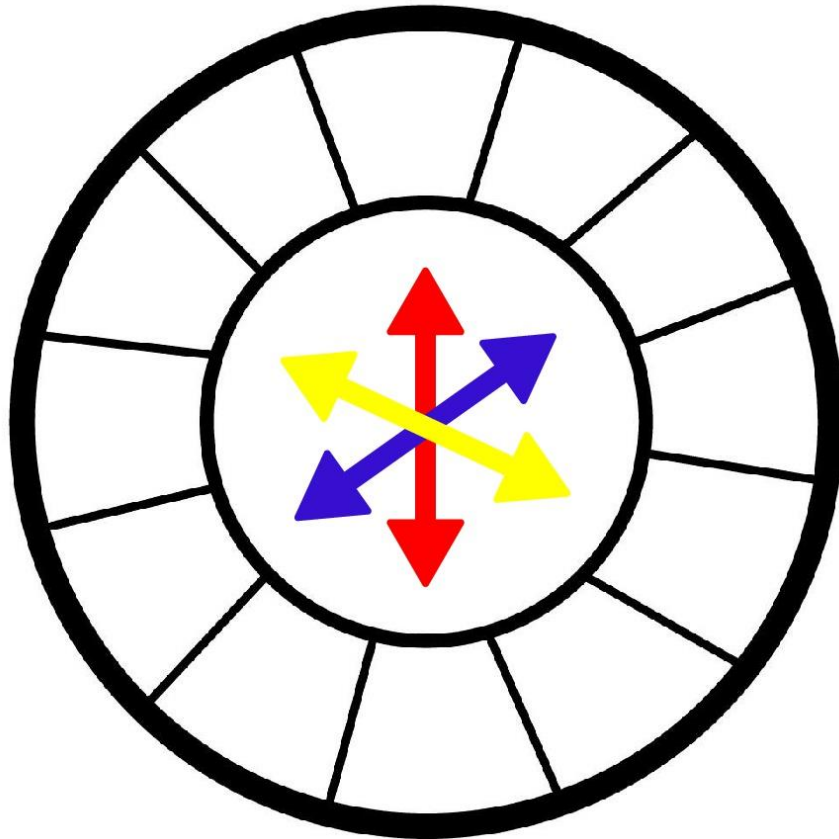
Afronding

U kunt het project rond *Zo vrij als een vogel* afronden door uw leerlingen hun werk te laten presenteren aan elkaar of aan ouders, familie en/of vrienden.

Als uw leerlingen de lavendelzeepjes of zakjes gedroogde lavendel hebben gemaakt, kunnen deze wellicht worden verkocht op een fancyfair of schoolmarkt ten behoeve van een goed doel.

Het zou leuk zijn als er in de school of het lokaal een (semi-)permanente plek voor het werk van de leerlingen ingeruimd wordt.

Bijlage 1

Kleurencirkel

Bijlage 2

Het uitvoeren van de Hot Seat

'Hot Seat' is de naam van een opdracht waarbij uw leerlingen in de huid van een ander kruipen. De naam is afgeleid van de stoel waarin het karakter zit op het moment dat hij wordt ondervraagd door een interviewer.

De opdracht kan worden uitgevoerd bij literatuur, bij historische onderwerpen en zelfs bij thema's op het vlak van aardrijkskunde en burgerschap.

In principe zijn er twee vaste rollen, die van het personage uit een boek (of uit een tijdperk, een locatie, een cultuurgroep) en die van de interviewer (of journalist, wetenschapper, docent). Om zich goed in de rol te kunnen verplaatsen, is het een voorwaarde dat de leerlingen geruime tijd krijgen om zich voor te bereiden. De vragen die gesteld worden door de interviewer, moeten open zijn en getuigen van veel achtergrondkennis. Die kennis is nodig om dieper op de stof in te kunnen gaan.

Tip: het is aan te bevelen om vooraf te oefenen met het stellen van open vragen.

Nodig:

- Een overzicht van de personages uit de roman/ de geschiedenis /van de locatie
- Materialen om de leerlingen zich te laten voorbereiden op hun rol in deze opdracht
- Evaluatieformulieren voor het publiek

Uitvoering:

- Kies het boek/de boeken/de historische setting/de locatie.
- Bepaal welke rollen passen bij uw specifieke opdracht of kies ervoor uw leerlingen vrij spel te geven in de keuzes van personages.
- Leg uw leerlingen de opdracht uit en verdeel de groep in tweeën (of meer, al naar gelang de rollen die er zijn). Eén deel zal een personage uit het verhaal (de geschiedenis, de bewoner van het andere land enz.) spelen, de ander wordt interviewer.
- Eventueel kunt u er voor kiezen de rollen op briefjes te schrijven, die dicht te vouwen en uw leerlingen blind te laten kiezen.
- Geef zowel de personages als de interviewers ruim de tijd om zich voor te bereiden op hun rol. Informatie halen ze uit het boek of van internet.
- Maak de leerlingen die een personage spelen duidelijk dat zij volledig in het betreffende personage moeten opgaan en bij de uitvoering uitsluitend moeten antwoorden zoals het personage dat zou doen.
- Maak de interviewers duidelijk dat de vragen open moeten zijn en vooral betrekking moeten hebben op de emoties/gevoelens/ervaringen van de personages.

- Richt het lokaal of de locatie waar de presentatie wordt gehouden in zodat de interviews tot hun recht komen.
- Laat de personages beginnen met een algemene inleiding over zichzelf. Dit helpt hen om meer in de rol te komen.
- Voer de interviews uit.
- Evalueer de interviewrondes met behulp van een evaluatieformulier.

Tip: U kunt er ook voor kiezen het publiek de rol van evaluator te geven. Het verdient dan voorkeur om de spelers niet aanwezig te laten zijn bij de evaluatie maar dit later terug te koppelen. Laat het publiek dan de spreekbuis zijn bij de terugkoppeling.

Voorbeeldvragen bij Kruistocht in spijkerbroek:

Aan Dolf Wega:

- Hoe voelde jij je toen je in de middeleeuwen ontdekte dat je niet terug kon met de tijdmachine?
- Hoe zorgde je ervoor dat je geen hele zere voeten kreeg van dat vele lopen?
- Waarom koos je ervoor met de Kinderkruistocht mee te gaan?
- Heb je aan het eind van het avontuur gearzeld om met de tijdmachine terug te keren naar het heden? Waarom wel of waarom niet?

Vogelquiz

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

Antwoorden vogelquiz

- 1: merel
- 2: mus
- 3: roodborstje
- 4: koolmees
- 5: kraai
- 6: specht
- 7: reiger
- 8: zwaan
- 9: kiekendief
- 10: waterhoen
- 11: ekster
- 12: lepelaar
- 13: gans
- 14: zwaluw
- 15: uil
- 16: kip/haan

Bijlage 4

Antwoorden Vogelweetjesquiz

- 1: Slechtvalk – 389 km per uur
- 2: Noordse Stern – ongeveer negentigduizend km in driehonderd dagen
- 3: Gier – ongeveer elf km hoog, dat is ongeveer even hoog als een Boeing 747
- 4: Kolibri
- 5: Struisvogel, kiwi, pinguïn
- 6: Strikvraag – kunnen ze allemaal mits ze kunnen vliegen
- 7: Ongeveer vijfhonderd
- 8: Merel
- 9: Gierzwaluw – tien maanden achtereen
- 10: Zomergasten
- 11: Acht – tien eieren
- 12: Ongeveer tienduizend
- 13: Struisvogel
- 14: Bijenkolibri - ongeveer 5 à 6 cm
- 15: Arend – kan wel vier bij 2,5 meter worden